

GUIA DOCENT

ARQUEOLOGIA: INVESTIGACIÓ, PATRIMONI I SOCIETAT

Coordinació: ALONSO MARTINEZ, NATALIA

Any acadèmic 2023-24

Informació general de l'assignatura

Denominació	ARQUEOLOGIA: INVESTIGACIÓ, PATRIMONI I SOCIETAT		
Codi	100086		
Semestre d'impartició	2N Q(SEMESTRE) AVALUACIÓ CONTINUADA		
Caràcter	Grau/Màster	Curs	Caràcter
	Grau en Història	2	OPTATIVA
Modalitat	Presencial		
Nombre de crèdits assignatura (ECTS)	6		
Tipus d'activitat, crèdits i grups	Tipus d'activitat	PRAULA	TEORIA
	Nombre de crèdits	3	3
	Nombre de grups	1	1
Coordinació	ALONSO MARTINEZ, NATALIA		
Departament/s	GEOGRAFIA, HISTÒRIA I HISTÒRIA DE L'ART		
Distribució càrrega docent entre la classe presencial i el treball autònom de l'estudiant	60 hores presencials 90 hores treball autònom		
Informació important sobre tractament de dades	Consulteu aquest enllaç per a més informació.		
Idioma/es d'impartició	Català/Castellà Altres idiomes: anglès, francès, italià		
Distribució de crèdits	3 crèdits teòrics 3 crèdits pràctics		

Professor/a (s/es)	Adreça electrònica professor/a (s/es)	Crèdits impartits pel professorat	Horari de tutoria/lloc
ALONSO MARTINEZ, NATALIA	natalia.alonso@udl.cat	2	
NIETO ESPINET, ARIADNA	ariadna.nieto@udl.cat	4	

Informació complementària de l'assignatura

Presentació: Arqueologia. Investigació, patrimoni i societat.

Introducció general a l'arqueologia, la seva història i historiografia, la seva teoria i pràctica de camp i els seus mètodes i sistemes de documentació, així com a la recerca multidisciplinària en arqueologia. Com a assignatura optativa de la titulació del Grau d'Història, s'orienta a la formació tant d'historiadors/es, com d'arqueòlegs/es i futurs/es titulades en Història de l'Art.

S'incidirà en l'arqueologia com a disciplina que analitza les societats humanes del passat, les seves activitats productives i les interaccions amb el paisatge a partir de la seva materialitat. S'abordarà des d'una perspectiva diacrònica des dels períodes prehistòrics més antics fins a les etapes de la història moderna. Sobretot es prioritzarà l'estudi dels artefactes i ecofactes, des de les restes bioarqueològiques (llavors, fruits, restes òssies, fustes, fitòlits, etc.) fins a les estructures més monumentals, la indústria lítica i l'arqueologia industrial. També es mostrarà la importància i complementarietat amb altres fonts documentals escrites i epigràfiques. S'insisteix en la ineludible perspectiva multidisciplinària dels equips de recerca arqueològica.

L'objectiu central del curs és mostrar la potencialitat de l'estudi de la cultura material del passat com a font de coneixement i com a generador de patrimoni. També sensibilitzar sobre la importància de la socialització i divulgació dels resultats científics aportats per les diferents disciplines arqueològiques en els diferents sectors i col·lectius de la societat (incloses les minories i grups més marginalitzats). En aquest sentit, s'estudiarà el patrimoni arqueològic com un bé públic que aporta perspectiva històrica a problemàtiques actuals com la integració de les diversitats culturals i de gènere, i els canvis en les economies productives i usos del territori. En definitiva, l'assignatura vol mostrar el potencial dels usos socioculturals i econòmics del patrimoni arqueològic, així com la necessitat d'integrar les polítiques patrimonials dins de les polítiques d'ordenació urbanística i territorial, de protecció del paisatge i mediambientals i, a la vegada, els riscos de les pulsions polítiques i/o mercantilitzadores sobre el passat.

Objectius acadèmics de l'assignatura

- O1: Reconèixer la diversitat cultural i de gènere en diferents períodes historicoarqueològics.
- O2: Estimular la consciència crítica de la relació entre materialitat i ideologia, entre ciència i context socioeconòmic, polític i cultural.
- O4: Afavorir l'estima i compromís amb el patrimoni arqueològic com a bé públic.
- O5: Fomentar el compromís amb la protecció, conservació i socialització del patrimoni arqueològic local.
- O6: Mostrar la importància de la socialització i divulgació del coneixement del passat i les seves restes materials.
- O3: Incentivar el raonament crític; fonamentar i relativitzar les pròpies conviccions i els apriorismes sense base científica o procedents de fonts poc fiables.
- O7: Treballar la capacitat de lectura, anàlisi i interpretació del registre arqueològic.
- O8. Aprendre a seleccionar, estructurar, redactar i exposar oralment els continguts acadèmics.
- O9: Introduir l'alumnat en l'adquisició de perspectiva diacrònica o de "cultura estratigràfica".
- O10: Iniciar als i les estudiants en la capacitació professional.

Competències

L'adquisició de les competències transversals del Grau s'assoleix globalment cursant totes les assignatures, donat que van associades a àmbits de coneixement compartits i a metodologies docents en ocasions igualment compartides. **Arqueologia: Investigació, patrimoni i societat** ha de contribuir a l'adquisició de les competències generals personals i instrumentals i de les específiques, tant personals com sistèmiques i instrumentals.

Cursar l'assignatura haurà de comportar millores en l'adquisició de les següents competències transversals o capacitats:

- Capacitat de comunicació oral i escrita en llengua catalana, castellana i anglesa.
- Capacitat d'utilitzar la terminologia i les tècniques de l'àmbit disciplinar i professional
- Capacitat d'observació, de lectura crítica, d'anàlisi i d'argumentació
- Capacitat de síntesi i comprensió lectora
- Capacitat pel treball individual i l'aprenentatge autònom

- Capacitat en l'ús aplicat de les TIC, incentivant, al mateix temps, la lectura crítica i la consulta de les fonts bibliogràfiques disponibles en diferents idiomes.

I en l'adquisició de les següents competències específiques:

- Adquisició d'un panorama general, dels processos globals de canvi històric i els canvis socioculturals de les comunitats humanes a una escala més local. Coneixement de la història de l'arqueologia des de la perspectiva de les diferents narratives i corrents teòrics, amb perspectiva de gènere.
- Coneixement de primera mà dels materials i jaciments arqueològics.
- Coneixement de primera mà del patrimoni arqueològic com a recurs sociocultural i turístic.
- Coneixement del patrimoni arqueològic de les terres de Lleida.
- Conscienciació crítica pel que fa a la relació entre el passat i el present: coneixement de la importància de la perspectiva històrica, els processos històrics i del coneixement aportat per l'arqueologia per a una millor comprensió de les societats actuals.
- Coneixement de les tècniques d'excavació i de registre.

Continguts fonamentals de l'assignatura

BLOC 1 - Introducció a l'Arqueologia

Tema 1.- Història de l'Arqueologia - narratives i corrents teòrics

Tema 2.- Els jaciments arqueològics

BLOC 2 - La metodologia arqueològica

Tema 3.- L'excavació

Tema 4.- La datació

Tema 5.- Els materials arqueològics: artefactes

Tema 6.- Els materials arqueològics: ecofactes

Tema 7.- Etnoarqueologia

Tema 8.- Arqueologia experimental

BLOC 3 - Arqueologia, patrimoni i societat

Tema 9.- Arqueologia i didàctica

Tema 10.- Arqueologia i difusió

Tema 11.- Arqueologia i Memòria històrica

BLOC 4 - Arqueologies

Aquest bloc es construeix conjuntament amb l'alumnat, en funció dels seus interessos i preferències

Eixos metodològics de l'assignatura

Taula de activitats formatives i dedicacions horàries de l'alumne

Activitat	Descripció	Objectius	G	Hores presencials a de l'aula	Hores Presencials fora de l'aula	Hores no presencials de treball autònom
Classe magistral		O1-O9	1	28		
Seminaris						
Pràctiques	Activitats pràctiques	O1-O9	1	6		
Treballs	Lectures	O1-O9	1			30
Tutories			1	2		
Altres	Visites a jaciments arqueològics, museus i exposicions, reserves arqueològiques (a determinar)				16	
Avaluació	Vegeu apartat "Avaluació"		1	8		60
TOTAL				44	16	90

Sistema d'avaluació

Taula dels mecanismes d'avaluació

Mecanismes d'avaluació	Descripció	% de la qualificació	Objectius
Assistència i participació	Assistència i participació a les classes teòriques, sortides i seminaris especialitzats	10%	O1 a O9
Activitat avaluativa 1	Examen escrit	40%	O1 a O9
Activitat avaluativa 2	Treball (dos parts): - Part escrita - Presentació oral	30% 15% 15%	O1, O2, O4, O6, O7, O8
Activitat avaluativa 3	Entrevista virtual a una figura de l'arqueologia (per grups de 2)	20%	O1, O2, O4, O6, O7, O8
TOTAL		100%	

IMPORTANT:

Descobrir-se plagi, utilització indeguda de la IA o còpia tindrà greus conseqüències i sempre repercutirà en la nota, i s'aplicarà el que estableix la Normativa de l'avaluació i la qualificació de la docència en els graus i màsters a la UdL. De bon principi, els exercicis implicats rebran un 0 de nota. A més, el frau acadèmic (còpia o plagi en treballs o còpia espontània durant l'examen), comporta l'aplicació de la Normativa de l'Avaluació i la qualificació de la docència en els graus i màsters de la UdL, la qual cosa vol dir que s'informarà al coordinador i a la cap d'estudis per obrir expedient a l'estudiant; i que el seu cas es valorarà en la comissió d'estudis, podent arribar les sancions aplicables (i depenent de la gravetat de la falta), a la pèrdua del dret a ser avaluat de l'assignatura, la pèrdua de la matrícula d'un semestre o un curs o l'expulsió del grau fins a tres anys.

L'alumnat que combini els estudis amb una feina a temps complet o a temps parcial els horaris de la qual coincideixin amb els de les classes, o que per necessitats de conciliació familiar no pugui assistir a classe, té **dret a demanar avaluació alternativa en un termini de 5 dies des del començament del semestre.** Per a més informació, envieu un correu electrònic a academic@lletres.udl.cat o adreceu-vos a la Secretaria de la Facultat de Lletres. Passats els primers cinc dies de classe sense avisar de voler fer l'avaluació alternativa, l'única opció serà la d'avaluació continua ja presentada en aquesta secció.

Bibliografia i recursos d'informació

- ALCINA, L. (Coord.), *Diccionario de Arqueología*, Alianza Editorial, Madrid 1998.
- ALMANSA, J. (coord.), *El futuro de la arqueología en España*, Charlas de café-1, 45 profesionales hablan sobre el futuro de la arqueología, JAS Arqueología Editorial, Madrid 2011.
- BALLART, J., *El patrimonio histórico y arqueológico: valor y uso*, Ariel Patrimonio Histórico, Barcelona, 1997.
- BARREIRO, D., *Arqueológicas Hacia una arqueología aplicada*, Ediciones Bellaterra, Barcelona 2013.
- BATE, L. F., *El proceso de investigación en arqueología*, Crítica, Grijalbo Mondadori, Barcelona 1998.
- CARANDINI, A., *Historias en la tierra. Manual de excavación arqueológica*, Editorial Crítica, Barcelona 1997.
- CRIADO, F., *Arqueológicas. La razón perdida*, Ediciones Bellaterra, Barcelona 2013.
- DANIEL, G., *Historia de la Arqueología*, Alianza Editorial, Madrid 1974.
- DDAA, *Etnoarqueología de la Prehistoria: más allá de la analogía*, Simposio Internacional, Barcelona, 2004, CSIC, Madrid.
- DOMINGO, I., BURKE, H., SMITH, C., *Manual de campo del arqueólogo*, Ariel Prehistoria, Barcelona 2007.
- FAGAN, B., *Breve historia de la arqueología*, Biblioteca Nueva, Madrid 2019.
- FERNÁNDEZ, V. M., *Teoría y método de la Arqueología*, Madrid: Síntesis, 1990.
- FERNÁNDEZ, V. M., *Una arqueología crítica. Ciencia, ética y política en la construcción del pasado*, Crítica, Barcelona 2006.
- FRANCOVICH, R., MANACORDA, D., *Diccionario de Arqueología*, Editorial Crítica, Barcelona 2002.
- GAMBLE, C., *Arqueología básica*, Ariel, Barcelona 2002.
- GARCIA, LI., MIRET, J., MIRÓ, T., RIBÉ, G., *Diccionari d'Arqueologia*, Temcat, Centre de Terminologia, Barcelona 2002.
- GARCÍA SÁNCHEZ, J., *Breve historia de la arqueología*, Nowtilus, Madrid 2014.
- GARCÍA SANJUÁN, L., *Introducción al Reconocimiento y Análisis Arqueológico del Territorio*, Ariel Prehistoria, Barcelona 2005.
- GARCÍA-DIEZ, M., ZAPATA, L. (eds.) *Técnicas de Análisis y Estudio en Arqueología Prehistórica. De lo técnico a la reconstrucción de los grupos humanos*, Servicio Editorial de la Universidad del País Vasco, UPV/EHU, 2013.
- GENERALIAT DE CATALUNYA, *Legislació sobre patrimoni cultural*, Legislació Temàtica 7, Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya, Barcelona 1995.
- GONZÁLEZ RUIBAL, A.; AYÀN, X., *Arqueología: una introducción al estudio de la materialidad del pasado*, Madrid: Alianza Editorial, 2018.

- GRAN-AYMERICH, E., *El nacimiento de la arqueología moderna, 1798-1945*, Prensas Universitarias de Zaragoza, 2001.
- GUTIÉRREZ LLORET, S., *Arqueología. Introducción a la historia material de las sociedades del pasado*, Publicacions de la Universitat d'Alacant, Alacant 1997.
- HARRIS, E. C., *Principios de estratigrafía arqueológica*, Editorial Crítica, Barcelona 1991.
- HERNÁNDEZ, F. X., ROJO, MA. del C. (coords.), *Museografía didáctica e interpretación de espacios arqueológicos*, Ediciones Trea, Gijón 2012.
- JOHNSON, M., *Teoría arqueológica. Una introducción*, Ariel Historia, Barcelona 2000.
- LÓPEZ-MENCHERO, V. M., *Manual para la puesta en valor del patrimonio arqueológico al aire libre*, Ediciones Trea, Gijón 2012.
- MC INTOSH, J., *Guía práctica de arqueología*, Ed. Hermann Blume, Madrid 1987.
- MENÉNDEZ, M., JIMENO, A., FERNÁNDEZ, V. M., *Diccionario de Prehistoria*, Alianza Editorial, Madrid 2011 (2ª edició).
- PÉREZ-JUEZ GIL, A., *Gestión del patrimonio Arqueológico*, Ariel, Barcelona 2006.
- QUEROL, M. A., *Manual de Gestión del Patrimonio Cultural*, Ediciones Akal S.A., Madrid 2010.
- QUEROL, M. A., MARTÍNEZ, B., *La gestión del patrimonio arqueológico en España*, Alianza Universidad Textos, Madrid 1996.
- QUIRÓS CASTILLO, J. A. (Dir.), *La materialidad de la historia. La arqueología en los inicios del siglo XXI*, Ediciones Akal S.A., Madrid 2013.
- RAMOS, M., GONZÁLEZ, J.E., BAENA, J., *Arqueología Experimental en la Península Ibérica. Investigación, didáctica y patrimonio*. Asociación Española de Arqueología Experimental, Santander, 2007.
- RENFREW, C., BAHN, P., *Arqueología. Teorías, Métodos y Prácticas*, Akal Ediciones, Madrid 1993 (Segona edició revisada 2012).
- RENFREW, C., BAHN, P. (eds.), *Arqueología. Conceptos clave*, Akal, Madrid 2008.
- REYNOLDS, P.J., *Arqueología experimental. Una perspectiva de futur*, Eumo, Vic. 1988.
- RODRÍGUEZ TEMIÑO, I., *Arqueología urbana en España*, Ariel Patrimonio, Barcelona 2004.
- RODRÍGUEZ TEMIÑO, I., *Indianas Jones sin futuro. La lucha contra el expolio del patrimonio arqueológico*, JAS Arqueología Editorial, Madrid 2012.
- ROSKAMS, S., *Teoría y práctica de la excavación*, Editorial Crítica, Barcelona 2003.
- SANTACANA, J., HERNÁNDEZ, F.X., *Museología crítica*, Ediciones Trea, Gijón 2006.
- SANTACANA, J., MASRIERA, C., *La arqueología reconstructiva y el factor didáctico*, Ediciones Trea, Gijón 2012.
- TRIGGER, B.G., *Historia del pensamiento arqueológico*, Editorial Crítica, Barcelona 1992.

Observacions:

- 1.- La bibliografia més específica, llibres o articles, s'oferirà al llarg del curs a mida que es desenvolupin els temes i les diferents activitats.
- 2.- Hi han manuals d'arqueologia de camp disponibles en línia. Per exemple:

Recomendaciones metodológicas para el trabajo arqueológico en la ciudad de Valencia, Servicio Municipal, Valencia 2004.

De la excavación al laboratorio, CFIE, Junta de Castilla y León, León 2010.

Métodos de excavación, de registro y de análisis estratigráfico, Servei d'Investigacions Prehistòriques de la Diputació de Castelló i Fundació Marina d'Or, Castelló de la Plana 2010.